

Mii de discuri, de benzi de magnetofon... Ce bucurii mă așteaptă ? Ce să aleg ?

Mă însoțește continuu pe pământ estonian Lepo Semura, compozitor, profesor. Născut în 1950. Înalt, blond, cu barbă de wicking, cu lumini adinci în ochii albaștri ca marea golfului în această zi de iunie fierbinte. Lepo Semura vorbește dezinvolt cinci limbi dar tot în fața pianului ne descurcăm mai bine. Din complezență, cer pentru o primă audiție, o lucrare a sa. De pe un disc cu muzică pentru două claviaturi, interpretată de doi pianiști estonieni, Sareveni seara... O excelentă de muzică veche... *Hortus musicus*, o mândrie a estonienilor, va cînta muzica ce atît de bine mi se pare că se potrivește aici, a venețianului Gabrielli.

Continui să colind străzile... Ce minunată e casa construită de Berut Notke din Lubeck în 1483 ! Sculpturile de lemn s-au păstrat și sub vînturile iernii... Pe clădirea unei vechi confrerii sînt toate semnele Renașterii... La capătul străzii Pikk se ridică gotica Oliviste, menționată în anul 1267... Iată și o casă de locuit rămasă de la 1400. De ce s-o fi numit Trei surori ?... De unde vine numele acestei vechi străzi... Lai ?

Ce frumos sună Müürovahe !

Peste cîteva ore sînt din nou în sala de audiții. Peste alte ore, la Operă, la Filarmonică, la Conservator... Două albe nopți cutreier cartierele de pe țarm. Kadriorg. Pirita, Într-o pădure, mă plimb prin cel mai frumos cimitir întîlnit prin continente. Gloriile Tallinului se odihnesc într-o pădure străveche, pe țărmul mării, sub cîte o piatră ce le amintește doar numele. Nici un monument, nici o alee. Pădure, flori de pădure și umbre... La Pirita vizitez un uriaș amfiteatru în aer liber. La fiecare doi ani, se întîlnesc aici, în întreceri artistice, toate corurile, toate ansamblurile corale ale Estoniei. Iată monumentul în cinstea lui Kreutzwald, cel ce a cules poemul Kalewivipoeg. Palatul Kadriorg adăpostește Muzeul de Artă. Pe aproape este monumentul Rusalkäi, ridicat în 1893 de Amadus Adamson...

Istoria, numele locurilor îmi devin tot mai familiare...

Continui să ascult acorduri estoniene. Revin în sala de audiție.

Lepo Semura mă poate purta acum mai departe în vechea și noua muzică a pămîntului estonian... Am fondul apercceptiv necesar... Înțeleg parcă tot mai adinc muzica scrisă de Aarne, Eller, Hellat, Järvela, Külaapea, Kuulberg (Mattî Kullberg, întîlnit prin 1980 la Festivalul de la Tg. Mureș), Laan, Maasiki, Normet, Ojakäär, Poldmäe, Räästas, Veligo Tormis, Uive Ustalu, Valdeko Viru... Nume de legendă... Simfonii, piese concertante, sonate, cvartete... Muzică temeinică, Lepo Semura îmi creionează pagini de vibrație... În 1797, la Tallin era prezentat *Don Giovanni* de Mozart... La începutul secolului trecut, David Wirkaus organizează concerte cu un ansamblu de suflători. La Tartu, un alt mare oraș al Estoniei, are loc în 1869, un festival de muzică corală cu ecou internațional. În anul 1885, apare prima revistă muzicală estoniană, *Laulu ja Mängu Leht*. Pe la 1896, 1897, Rudolf Tobias, Arthur Kapp, Alexander Läte scriu uverturi intitulate *Iulius Cesar*, *Don Carlos*, *Kalevala*...

În anul 1900, o impunătoare falangă de compozitori, Mihkel Lüdîg, Artur Juhan Aavik, Peeter Süda, Gyruilus Kreek, Heino Eller sînt formați în Conservatorul din Sankt Petersburg... Din 1913 sînt organizate săptămînal la Tallin concerte simfonice, spectacole lirice...

Acum ascult altfel totul... Și *Preludiile* lui Mart Saar și o *Simfonie corală* a lui Velio Tormos și muzica încărcată de patos și de inedite sonorități, cu stranii sintetizatoare și răvășitoare combinații, ale unor tineri creatori... Mati Kulberg, născut în anul 1947, Erki Tuur, născut în anul 1960...

Îmi incarc valiza cu partituri, cu discuri... Itinerariul estonian a luat sfîrșit. Trei zile de documentare muzicală. Duc însă cu mine comori de sunete, de simțire, căldură, putere emoțională, ce-mi vor fi poate aproape ani...

Iosif SAVA

Impresii din Italia

Nu de mult am avut prilejul de a vizita cîteva orașe ale Italiei și Austriei. Nu voi insista asupra activității intense, variate, cu programe cuprinzătoare — a Conservatorului „Santa Cecilia” din Roma, a Academiei muzicale Chigiana din Siena, a Conservatorului din Perugia, a Conservatorului „Benedetto Marcello” din Venetia, sau a teatrelor de operă din Roma, San Carlo din Napoli, La Fenice din Venetia etc., ce se aflau în plină stagiune. Mă voi opri asupra impresiilor culese din cîteva biblioteci importante ale Italiei, pe care le-am frecventat și în care am avut fericitul prilej de a pătrunde ca cercetător și a zăbovi în fața unor manuscrise de mare interes pentru cultura muzicală veche, însă cu contingente vădite la cultura muzicală medievală românească.

În Roma am poposit desigur la Academia di Romania, un edificiu impunător atît prin arhitectură, cît și prin activitatea sa artistică și culturală. Creație a două personalități ale culturii românești — Nicolae Iorga și Vasile Pirvan — Academia di Romania este înzestrată cu o bibliotecă impresionantă, atît ca număr de volume, cît și ca valoare de opus. Am avut bucuria să constat că foarte multe lucrări de muzică și muzicologie românească, tipărite în R. S. România se află catalogate și expuse lecturii tuturor celor care frecventează această bibliotecă. Și nu mică mi-a fost mirarea cînd printre cititori am descoperit nume ale unor muzicieni italieni sau ale unor studenți de la Conservatorul Santa Cecilia din Roma. Acest aspect îmi s-a părut și mai revelator în seara zilei de 19 martie a.c., cînd printre cei care au umplut sala de concerte a Academiei di Romania din Vale Giulia (parcul Borghese), se aflau și muzicieni italieni, amatori să audieze conferința subsemnatului despre „Muzica bizantină în Țările Române”, conferință însoțită de exemplificări adecvate după vechi manuscrise bizantine aflate în țara noastră (sec. XI—XVIII). Am vizitat Biblioteca Vaticană și am cercetat, la secția de manuscrise un celebru Theoriticon bizantin din secolul al XV-lea, *Ms. barb. grec 300*, semnalat cu mulți ani în urmă de Ioan D. Petrescu, și descris, ca fiind una dintre cele mai vechi gramatici ale muzicii vechi bizantine,

de Lorenzo Tardo Ieromonaco, de la Grottaferrata, prieten și colaborator al lui I. D. Petrescu. Acest Theoriticon prezintă mare interes pentru o cercetare comparată a semiografiei muzicii vechi bizantine; punându-l alături de alte gramatici aflate în manuscrise românești — cum ar fi de exemplu *Ms. III-88 B.C.U. Iași* (sec. XVI) și *Ms. 293/B.A.R.* (sec. XVIII) — *Ms. barb. grec 300* ne oferă posibilitatea unei cercetări comparate și evolutive a semiografiei muzicii vechi bizantine, dar și a structurii modale a acestei atât de mult controversate arte. Am copiat ultimele file ale manuscrisului, care-mi lipseau din fotocopiile primite în dar de la I. D. Petrescu, cercetînd în continuare și alte manuscrise bizantine catalogate în această celebră bibliotecă: *Ms. barb. gr. 301* (un Irmologhion din secolul al XVI-lea, conținînd cîntări de Ioannes Kukuzeles), *Ms. barb. gr. 468* (un Antologhion din secolul al XVI-lea), sau manuscrisele cu notație alfabetică din secolele X—XII: Vat. lat. 9496, Reg. lat. 222, Reg. lat. 466, Vat. lat. 5319, Reg. lat. 334 etc., de mare interes paleografic și teoretic muzical.

La Assisi, în Museo Tesoro, este expus un manuscris din secolul al XIII-lea, un Missale frumos ornamentat, cu miniaturi artistice lucrate și cu o notație muzicală lineară quadrată.

La Biblioteca Centrală Națională din Roma din apropierea Universității (mai bine zis a Cetății universitare), condus tot de profesoara Sabina Teius, am cercetat carte veche muzicală, partituri de muzică gregoriană, reviste rare de etnomuzicologie cu numeroase implicații în vechile obiceiuri folclorice românești, etc., fiind impresionat de excelenta organizare a acestei imense biblioteci și de rapiditatea cu care ne-au fost puse la dispoziție cărțile dorite.

După un prea scurt popas în Florenza, m-am oprit la Siena, unde am avut fericiatul prilej de a vizita celebra Accademia musicale Chigiana, din Palazzo Chigi-Saracini (sec. XIII), unde poate fi admirată o superbă colecție de instrumente muzicale din diferite epoci, dar și bustul lui George Enescu, așezat într-una din sălile acestei Accademia.

În Veneția am avut prilejul de a vizita biblioteca Conservatorului Benedetto Marcello, în care era de altfel organizată o expoziție de manuscrise și carte veche muzicală italiană, din epoca renascentistă. Dar impresia cea mai puternică mi-a provocat-o celebra Biblioteca Nazionale Marciana. Aici am luat act de existența celebrului manuscris din secolele XIII—XIV, „Codex cumanicus”, în cuprinsul căruia se găsesc și două pagini cu notație muzicală.

La Viena am vizitat, printre altele, secția de manuscrise a celebrei Biblioteci Albertina. Aici se află o copie (numai știmizele) a „Cvartetului de coarde op. 22, nr. 1 în mi bemol major” de George Enescu (S. m. 29.095, 49 de file). Aceste știmize au fost oferite de Enescu celebrei formații vieneze de cvartet Rosé, care l-a interpretat la București, în anul 1923. Cum au ajuns ele în Biblioteca Albertina nu este greu de presupus, fiind donate (sau vîndute) de cei care au moștenit bunurile materiale ale violonistului și profesorului Rosé. O copie a știmelilor — autentificate de Viorel Cosma în 1965 ca aparținînd lui Enescu (adnotarea apare în fișierul bibliotecii) — ne va

ajuta să facem din nou o cercetare comparativ-evolutivă a acestui cvartet, confruntîndu-l cu manuscrisul existent în Muzeul muzicii românești, fondul Enescu.

Titus MOISESCU

Globul muzical

Orașul Köln este cel mai important centru de muzică contemporană din R.F.G., se precizează într-un articol din revista *Kultur Chronik* 4/1984. El a devenit Mekka muzicii noi chiar din primii ani după războiul al doilea mondial. Aici evoluau, încă din anii '940, Bernd Alois Zimmermann, Karlheinz Stockhausen, aici au fost atrași ca de un magnet compozitori avangardiști de prin alte locuri: Mauricio Kagel, Ricardo Mandolini, Dimitri Terzakis, José Luis de Delas și mulți alții. Nucleul inițial — puțin numeros și cu o audiență redusă — a evoluat enorm. Datorită activității zeloșilor muzicieni, datorită sprijinului Radiodifuziunii, a unor serii întregi de concerte și emisiuni ș.a. muzica a cîștigat un larg auditoriu. În 1981 s-a întemeiat „Societatea pentru Muzică Nouă din Köln”, societate ce-și propune nu numai să producă muzică, ci și să pună în discuție natura — individuală și socială — a acesteia. Programul de lucru al societății este deschis cooperării cu muzicieni de pretutindeni.

Muzica ce se practică la Köln este de o largă diversitate — stiluri diverse, influențe „regionale” majore: orientale, esteuropene și bizantine. Sînt numeroase spectacolele multimedia, care dealtfel, prin multiplicitatea sugestiilor și implicării, atrag și formează un public tot mai numeros. Se observă la Köln o preocupare deosebită a compozitorilor față de teme sociale, de un generos umanism. Un exemplu recent, dintre numeroasele posibile, este cantata *Miserere* a lui Vinko Globokar. Muzicienii se ridică tot mai frecvent în apărarea omului și a naturii. O impresie puternică a produs-o la Köln în ultima vreme tînrul compozitor californian John McGuire. Muzica sa este de o rafinată complexitate, dar lipsită de ax structural și de accente (o muzică înrudită cu cea minimală). Intenția: atingerea unei maxime obiectivități, înlăturarea a tot ceea ce este subiectiv. O personalitate a vieții muzicale din Köln este Walter Zimmermann, care a fondat *Studio-Beginner*, autor de succes al unei muzici simple, nu rareori inspirată din folclor. Sub titlul de *Întîlniri*, radiodifuziunea din Köln (W.D.R.) organizează serii de concerte cu artiști de diverse naționalități. „Întîlnire cu Italia”, „Întîlnire cu S.U.A.” au constituit ultimele importante subiecte ale ciclului. Se mai află în pregătire o serie de concerte-portret de muzicieni contemporani. Printre primele portrete: K. Stockhausen, B. A. Zimmermann

★

Recent a fost dată publicității o scrisoare a lui Bernd Alois Zimmermann (1918—1970) acest compozitor singular a cărui faimă este în continuă creș-